

Käyttöjärjestelmät II

Prosessit ja säikeet

SMP, Mikroytimet

W2K säikeet

Stallings, Ch 3-4.4

Mitä KJ-I:ssä / KJ-II:ssa?

KJ I + RIO (luvut 3.1-3, 4.1, 5, 6.1-6)

- n **Prosessin tilat, jonot, PCB**
- n **Luonti, prosessinvaihto, prosessi vs. säie, TCB**
- n **User-level vs. kernel-level threads**
- n **Samanaikaisuuden hallinnan perusasiat**

Seuraavaksi KJ-II:ssa (luvut 3-6 loppuun)

- n **UNIX prosessien hallinta**
- n **Moniprosessorijärjestelmä, SMP**
- n **Mikrokernel**
- n **W2K: säikeet, SMP**
- n **Solaris: säikeet, SMP**
- n **Linux: prosessit ja säikeet**
- n **Samanaikaisuuden hallinta eri KJ:ssä**

(luento 3)

(luento 4)

Käyttöjärjestelmät II

UNIX prosessit

Ch 3 [Stal 05]

Prosessit yleensä

n **Käsite**

n **Tilat**

ks. Fig 3.9 [Stal05]

n **Resurssit**

ks. Fig 3.10 [Stal05]

n **Prosessin tiedot**

ks. Tbl 3.4 [Stal05]

u kuvaaja PCB

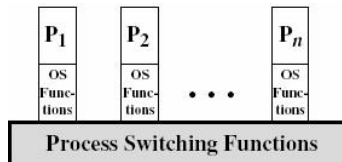
ks. Tbl 3.5 [Stal05]

UNIX SVR4 Prosessit

(Fig. 3.15 (b) [Stal05])

- n **Pääosa KJ-työstä tapahtuu käyttäjätason prosessien sisällä**

- u etuoikeutetussa tilassa (SVC, keskeytys)

- n **Osa KJ-työstä tapahtuu KJ-prosesseissa**

- u etuoikeutetussa tilassa

- n **Yhdeksän eri prosessin tilaa**

ks. Fig. 3.17 [Stal05]

- n **Etuoikeutettu prosessi ei voi menettää suoritinta**

- u ellei se itse pyydä jotain resurssia, joka ei ole vapaana

- n **Prosessi 0 – boot**

- n **Prosessi 1 – init (mother of all)**

UNIX prosessin kuvaaja

- n **Kääntäjän tiedoista: User Level Context**

- n **Suoritinympäristö: Register Context**

Tbl 3.10 [Stal05]

- n **KJ:n tiedot: System Level Context**

- u staattinen

- F prosessin tilatiedot (Process Table Entry)

Tbl 3.11 [Stal05]

- F prosessin hallintotiedot (U Area)

Tbl 3.12 [Stal05]

- u dynaaminen

- F muistialueet (Region Table)

- F oma pino etuoik. tilan koodille (Kernel Stack)

UNIX prosessin luonti

- n Ytimen systeemikutsu *pid=fork()*
  - u varaa paikka prosessitaulusta Process Table
  - u anna uniikki ID (nelinumeroinen)
  - u kopioi vanhemman koko prosessinkuvaaja uudelle prosessille (tai luo ihan uudet rakenteet!)
    - F vain linkki yhteiseen muistialueeseen
  - u lisää aukiolevien tiedostojen käyttäjien määrää yhdellä (jos tavallinen "sibling")
  - u siirrä uusi prosessi RR-jonoon
  - u palauttaa lapsen pid:n vanhemmalle ja pid=0 lapselle (tämä on ainoa ero koodinäkökulmasta)
    - F esimerkki seuraavalla kalvolla

UNIX fork()

```
while (TRUE) { /* repeat forever */
    type_prompt(); /* display prompt on the screen */
    read_command(command, params); /* read input line */
    pid = fork( ); /* fork off a child process */

    if (pid < 0) {
        printf("Unable to fork0); /* error condition */
        continue; /* repeat the loop */
    }

    if (pid != 0) { /* parent waits for child */
        waitpid (-1, &status, 0);
    } else { /* child does the work */
        execve(command, params, 0);
    }
}
```

Fig. 10-7 [Tane01]. A highly simplified shell.

Käyttöjärjestelmät II

Säikeet Symmetric MultiProcessors (SMP) Mikroytimet

Ch 4 [Stal 05]

Prosessit ja säikeet

n Ennen (kun ei säikeitä)

u prosessi:

- F resurssien hallinta
- F suorittava (laskentaa tekevä) yksikkö

n Nyt

u prosessi

ks. Fig 4.1 [Stal05]

- F resurssien hallinta

ks. Fig 4.3 [Stal05]

u säie

ks. Fig 4.2 [Stal05]

- F säikeet toteuttava yksikkö

ks. Fig 4.6 [Stal05]

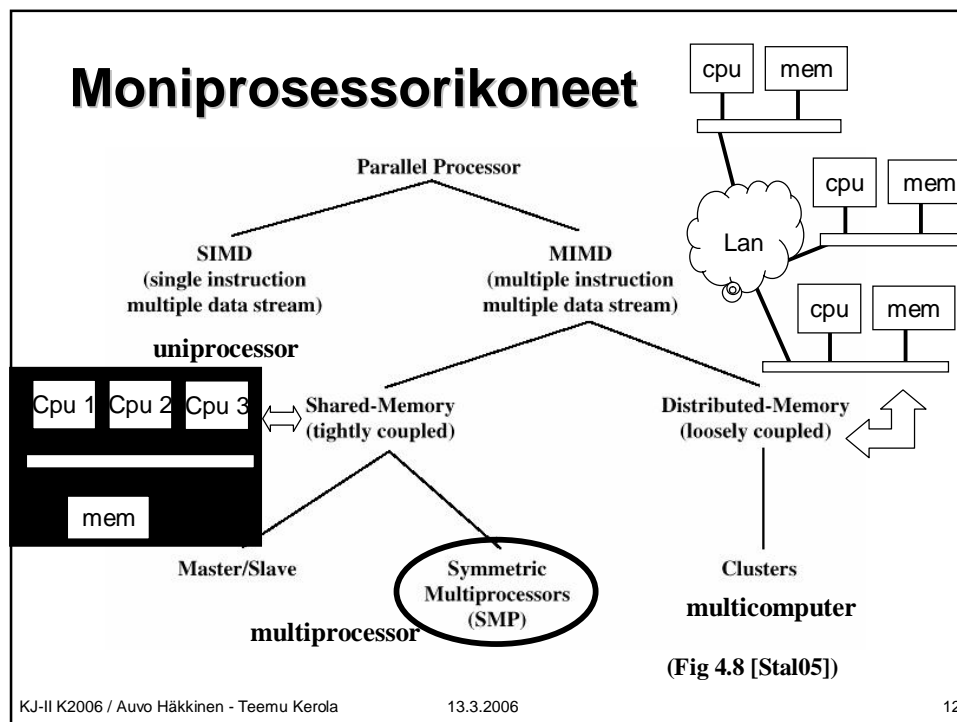
- F samanaikainen suoritus usealla suorittimella?

ks. Fig 4.7 [Stal05]

Flynnin jaottelu moniprosessorikoneille

Michael J. Flynn, 1966

- n SISD: Single Instruction - Single Data
  - u yksi käsky, yksi data
  - u normaali CPU: yksi ALU, yksi CU, yksi MEM
- n SIMD: Single Instruction - Multiple Data
  - u yksi käsky, monta data-alkiota
  - u taulukkoprosessori: monta erikoistunutta ALUa
  - u vektorisuuritin: vektorikonekäskyt, vektorirekisterit
- n MISD: Multiple Instruction - Single Data
  - u Ei mielekäs
- n MIMD: Multiple Instruction - Multiple Data
  - u monta käskyä ja monta dataa
  - u tiukasti kytketty: monta CPU:ta, yhteinen MEM
  - u löyhästi kytketty: monta CPU:ta, kullakin oma MEM

Master-slave vs. SMP

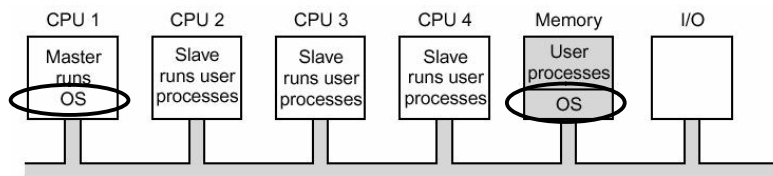

Fig. 8-8. A master-slave multiprocessor model. [Tane 01]

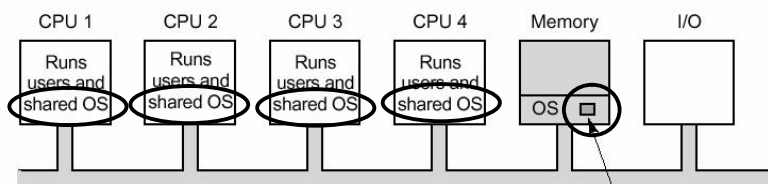

Fig. 8-9. The SMP multiprocessor model. [Tane 01]

Toinen jaottelu yhteisen muistin moniprosessorikoneille

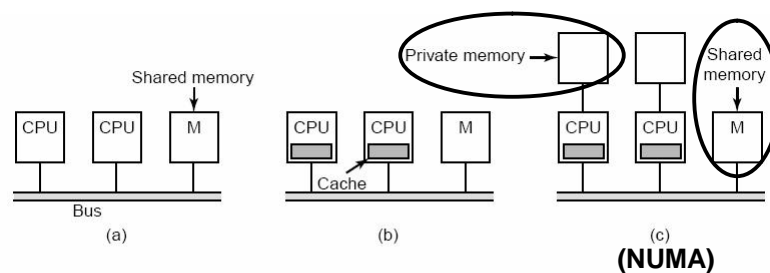

Fig. 8-2. Three bus-based multiprocessors. (a) Without caching. (b) With caching. (c) With caching and private memories.

[Tane 01]

Hyper-Threading Technology Intel Developer Forum Fall 2001

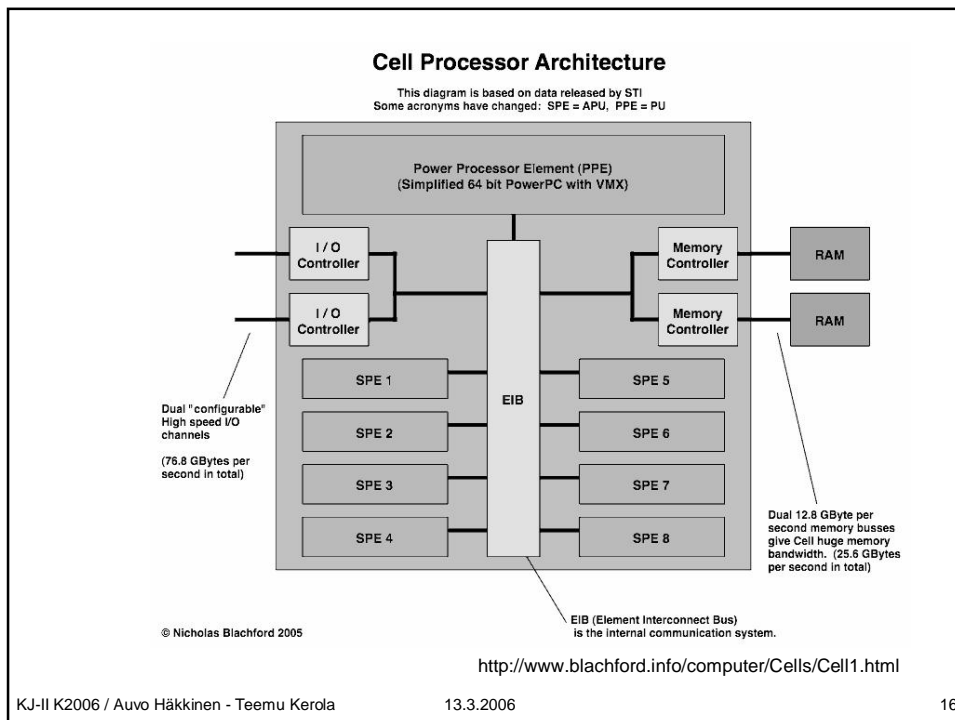
Multiprocessor

Hyper-Threading

AS = Architecture State (eax, ebx, control registers, etc.), xAPIC

Hyper-Threading Technology looks like two processors to software

Copyright © 2001 Intel Corporation. http://www.intel.com/technology/hyperthread/intro_nexgen/

Kolmas jaottelu yhteisen muistin moniprosessorikoneille

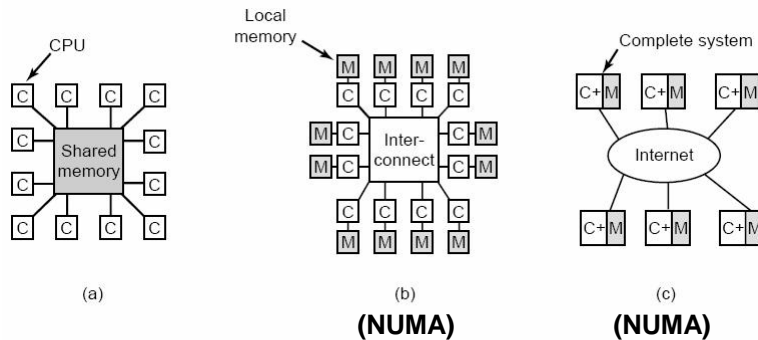
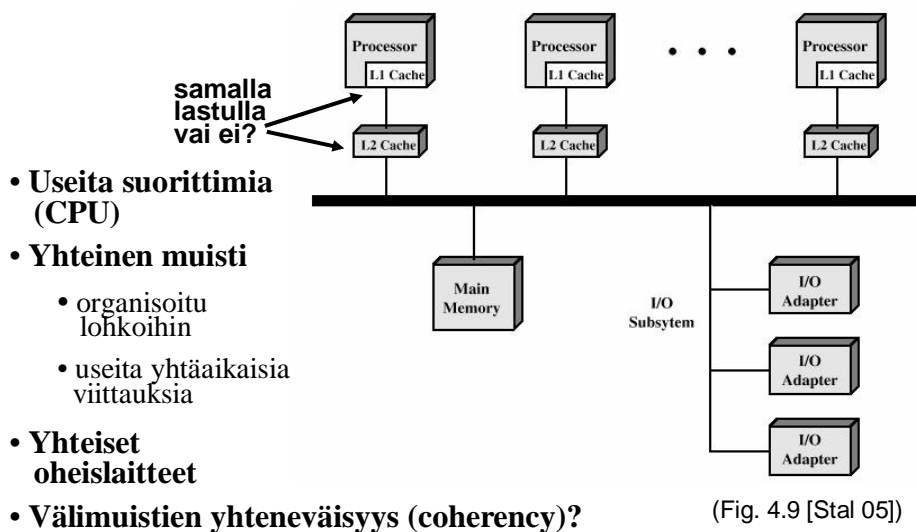

Fig. 8-1. (a) A shared-memory multiprocessor. (b) A message-passing multicomputer. (c) A wide area distributed system.

[Tane 01]

SMP: Symmetric Multiprocessing

Huomioitava SMP KJ:ssä

- n **Samanaikaisuuden hallinta** (Ch 5-6, RIO)
  - u KJ voi olla suoritettavana usealla CPU:lla
  - u KJ:n oltava vapaakäyntinen (re-entrant)
  - u KJ:n tietorakenteiden käsittelyssä tarvitaan poissulkemista
- n **Vuorotettavana useita CPU:ita** (Ch 10)
  - u KJ:kin voi olla suorituksessa yhtäaikaan eri CPU:illa
  - u saman prosessin säikeiden vuorottaminen
- n **Synkronointi, lukot** (Ch 5-6, RIO)
  - u poissulkeminen ja tapahtumien järjestys
- n **Muistinhallinta** (Ch 7-8)
- n **Ulkoisten keskeytysten käsittely**
- n **Vikasietoisuus: joku CPU voi pudota pois**
  - u tästä ei tarvinnut murehtia yhden CPU:n kanssa!
  - u ollaanko vikasietoisia vai ei? miten?

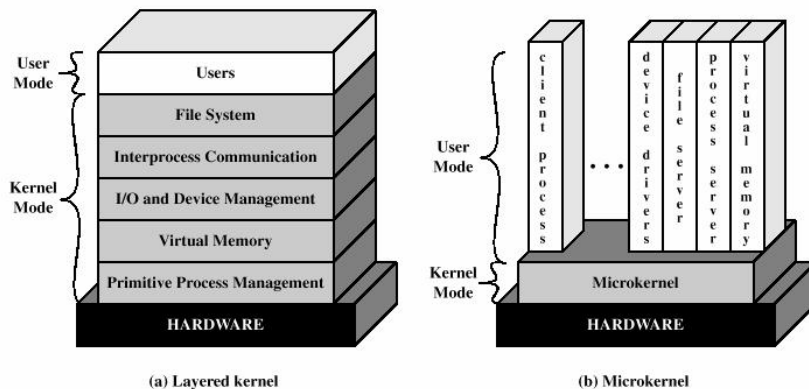
Käyttöjärjestelmät II

Mikroytimet

Ch 4.3 [Stal05]

KJ:n ydin

(Fig 4.10 [Stal 05])

(a) Layered kernel

(b) Microkernel

Monoliittinen ydin

n "Kokoelma KJ:hin kuuluvia funktioita",
 jotka käännetään yhdeksi binäärikoodiksi

- u koko KJ etuoikeutetussa tilassa
- u funktio voi kutsua suoraan toista funktiota

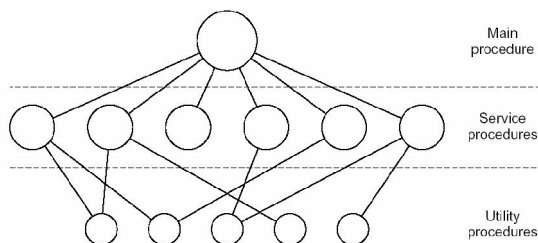

Fig. 1-24. A simple structuring model for a monolithic system.

[Tane 01]

Monoliittinen ydin

- n **Periaatteessa kaikki KJ:n osat pääsevät käsiksi kaikkiin tietorakenteisiin**
  - u globaalien muuttujien käyttö
    - F ei edes parametrien kopiointi hidastamassa
  - u kopioi itse tieto suoraan paikalleen
    - F ei sanomanvälitystä
    - F ei *etuoikeutettu tila* ↔ *käyttäjätila* -vaihtoja
- n **Sovellus käyttää palvelua palvelupyynnöllä**
  - u parametrit esim. pinoon, keskeytys
  - u 'vastaus' suoraan annettuihin muuttujiin tai pinossa
- n **Nopeus, tehokkuus, yksinkertaisuus**
- n **Ongelmat?**

Mikroydin (mikrokernel)

- n **Etuoikeutetussa tilassa toimiva pieni KJ:n ydin (core functions)**
  - u tärkeät laitetason liittymät
  - u minimijoukko muita perustoimintoja
- n **Muut alijärjestelmät käyttäjätilassa**
  - u laiteajurit
  - u tiedostojärjestelmät
  - u virtuaalimuistin hallinta
  - u ikkunoitu käyttöliittymä
  - u turvallisuusosia, mm. käyttäjien tunnistus
- n **Alijärjestelmät eivät pääse suoraan käsiksi laitteistoon tai toisiinsa**
  - u käyttö sanomanvälityksen kautta

Mikroytimen kehuja

- n **Yhtenäinen palvelujen käyttötapa**
  - u sama mekanismi etuoikeutetussa ja käyttäjätilassa
  - u sanomanvälitys: send ja receive
- n **Laajennettavuus**
  - u helppo lisätä uusia palveluja (KJ:kin kehitty...)
  - u helppo lisätä uusia liittymiä vanhoihin moduuleihin
- n **Joustavuus**
  - u piirteitä poistamalla saadaan räätälöity versio
  - u paikkopaketit voidaan ottaa mukaan boottaamatta konetta
  - u esim: sulautettu järjestelmä - minimijoukko toiminnallisuutta
    - F kännykkä, kämmenmikro, videonauhuri, tv, ...
- n **Siirrettävyys**
  - u laitesidonnaiset osat rajattu mikroytimeen
  - u uusi laitteisto vaatii vain mikroytimen ronkkimista

Mikroytimen kehuja

- n **Luotettavuus**
  - u modulaarinen rakenne helpompi toteuttaa ja testata
  - u jos joku palveluosa kaatuu, muut voivat silti toimia
- n **Sopii hajautettuun järjestelmään**
  - u paikallisen ja etäpalvelun käyttö samanlaista
  - u 'single microkernel image': jos palvelut ja prosessit nimetty kaikissa koneissa yksikäsitteisesti
    - F eri koneissa sama palveluiden nimentä ja osoitteet
- n **Sopii oliopohjaisen KJ:n toteutukseen**
  - u mikroydin yksi olio muiden (palvelija)olioiden joukossa
  - u kommunikointi vain tunnettujen rajapintojen kautta
    - F private data, public interfaces

Mikroytimen heikkouksia

- n **Tehokkuus**
  - u yhteiskäytössä oleva vs. paikallinen muisti
  - u sanomanvälitys vs. suora funktiokutsu
  - u paljon **user mode** ↔ **kernel mode** -vaihtoja
    - F viestien käyttö vs. suorat funktiokutsut
- n **Apu: enemmän toimintoja takaisin suoritettavaksi etuoikeutettuun tilaan**
  - u esim. Mach, Chorus, W2K
  - u laiteajureita takaisin etuoikeutettuun tilaan
  - u muita paljon käytettyjä palveluja
  - u kompromissi - mitä menetetään?

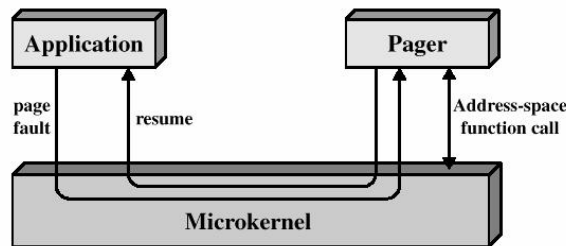
Mikroytimen peruspalvelut

- n **Mitä?**
  - u ei täysin yleispäteviä sääntöjä
  - u ainakin laitteistoa suoraan ronkkivat osat
  - u tuki käyttäjätilan palveluille ja sovelluksille
    - F kommunikointi
- n **Minimi:**
  - u muistinhallinnan alimmat tasot (low-level MM)
  - u prosessien välinen kommunikointi (IPC)
  - u siirrännän laitesidonnaiset osat
  - u keskeytysten käsittely
  - u prosessin vaihto (basic scheduling)

Mikroytimen peruspalvelut

n Muistinhallinnan alimmat tasot

- u virtuaalisivujen kuvaus fyysisiksi sivuiksi ytimessä
  - F sivutaulu ja MMU:n asetukset
- u sivutus ja virtuaalimuistin hallinta mikroytimen ulkopuolella
  - F sivupuutoksen käsittely
  - F sivujen poisto- ja sijoitusalgoritmit

(Fig. 4.11 [Stal 05])

Mikroytimen peruspalvelut (jatkuu)

n Prosessien välinen kommunikointi (IPC)

- u Perusmekanismina sanomanvälitys
  - F pyyntö / vastaus
  - F jos prosesseilla ei yhteiskäyttöistä muistia, sanomanvälitys muistista muistiin kopiointia (etuoi. tilassa)
- u Sanoma: (keneltä, kenelle, data)
  - F data = esim. palvelun nimi ('portti') ja sen parametrit
  - F datan paikalla voi olla osoite, josta data löytyy
- u Palveluun voi liittyä oikeuksien tarkistus KJ:ssä
  - F kirjanpito 'porteista' ja pääsyoikeuksista
  - F prosessi voi muuttaa pääsyoikeuksia
- u Poissulkemisen ja synkronoinnin primitiivit

Mikroytimen peruspalvelut (jatkuu)

n Siirräntä

- u laiteohjaimen rekistereiden käyttäminen, DMA
- u I/O-porttien sijoittaminen prosessin osoiteavaruuteen

n Keskeytysten käsittely

- u mikroytimen tunnistaa keskeytykset, mutta erillinen käyttäjätason palvelu käsittelee ne
  - F keskeytysvektori: mikroytimen pitää kirjata keskeytysnumeroista ja niihin liittyvistä palvelijoista
  - F generoi ja lähetä sanoma käsittelijälle (esim. ajurille)
    - välitä tarvittaessa ohjaimen rekistereiden arvot
  - F kuittaa keskeytys huomatuksi
  - F lyhyt ja nopea?

Laiteajuri

n Käyttäjättilassa toimiva prosessi / säie

- u saa pyyntöjä sovelluksilta ja laitteistolta

```
while (true) do {
    waitFor (msg, sender);
    if (sender == my_sw_client) {
        read/write I/O-ports
        ...
    }
    if (sender == my_hw_interrupt) {
        read/write I/O-ports
        reset hardware interrupt
    }
}
```

- u I/O-portit ajurin osoiteavaruudessa (muuten tiedot sanomina)

Käyttöjärjestelmät II

Windows 2000 (eli W2K)

Säikeet ja SMP

Ch 4.4 [Stal 05]

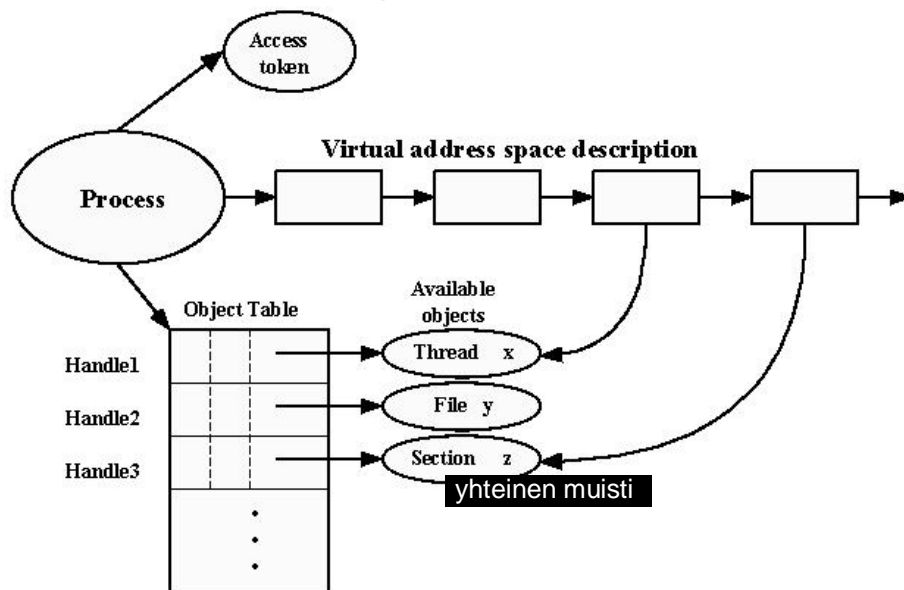
W2K resurssien ja suorituksen hallinta

- n **Työ (job)**
  - u prosessien kokoelma, jolla yhteiset rajoitukset
  - u max prosessien lkm, max CPU aika per prosessi, ...
- n **Prosessi (process)**
  - u omistaa resurssit
  - u koostuu useasta säikeestä
- n **Säie (thread)**
  - u oma access token (saatu esim. asiakkaalta)
  - u suorittava vuorotuksen yksikkö
  - u kaksi pinoa, oma user ja kernel tiloissa suoritusta varten
- n **Kuitu (fiber) – ”kevytsäie” (nopea vuorotus)**
  - u ydin ei tiedä kuiduista mitään Win32 API hoitaa kaiken
    - F hyvin nopea vuorotus user tilassa (Win32 API hoitaa)
    - F jos kuitu blokkaa, niin toinen saman säikeen kuitu vuorotetaan automaattisesti (säie ei siis blokkaannu)

W2K: Säikeet

- n **W2K tukee useita erilaisia ajoympäristöjä (Win16, Win32, Posix?, OS/2?), eroja:**
  - u prosessien nimeäminen
  - u säikeitä vai ei
  - u prosessin kuvaaminen
  - u prosessin resurssien suojaus
  - u prosessien välinen kommunikointi
  - u prosessien sukulaisuussuhteet
- n **Perusta**
  - u prosessit ja säikeet toteutettu olioina
  - u prosessi = yksi tai useampi säie
- n **Sekä prosessi- että säieoliolla synkronointiprimitiivejä**

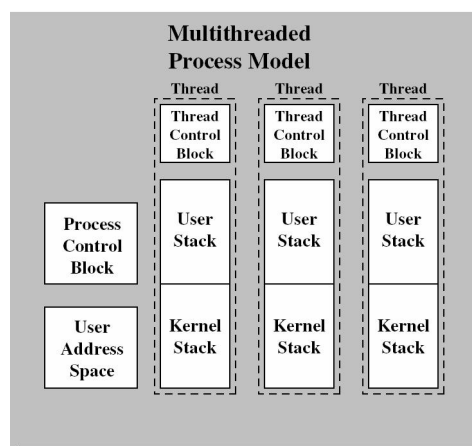
W2K: Prosessi ja sen resurssit

W2K: Prosessi ja sen resurssit

- n **Oliotaulukko (object table)**
  - u pääsy olioiden tietorakenteisiin
  - u prosessiin liittyvät säikeet
- n **Pääsypoletti (pääsylippu?) istuntoa käynnistettäessä**
  - u määrää oletusoikeudet luotaville olioille access token
    - F esim. säikeille
    - F myöhemmin säie voi saada esim. asiakkaan pääsypoletin, jolloin lisää oikeuksia
  - u rajoittaa / sallii olioiden käyttöä
    - F kuka saa käyttää, kuka ei
    - F käyttötapa: read, write, change, ...
- n **Osa tietorakenteista vain KJ:n hallussa**
  - u sovelluksella ei suoraa kahvaa (esim. prosessin oma pääsypoletti)

W2K Prosessi ja säikeet (Fig 4.2 [Stal 05])

Prosessi:
yhteisten resurssien
kirjanpito,
passiivinen

Säie:
omien resurssien kirjanpito,
vuorottamisen yksikkö,
aktiivinen

W2K Säikeiden yhteistyö

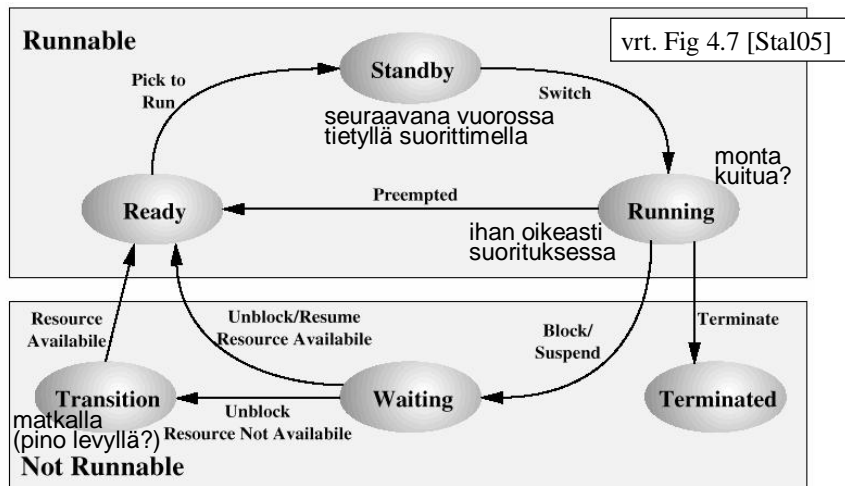
- n **Yhteiskäyttöinen muisti**
  - u saman prosessin säikeet voivat aina käyttää
  - u järjestyy myös eri prosessien säikeiden välille
- n **Sanomavälitys**
  - u kuka, kenelle, data
- n **Semaforit**
  - u poissulkeminen ja synkronointi

W2K Prosessi- ja säieoliot

- n **prosessiolio**
  - u attribuutit: I/O counters, quota limits, debug ports, ...
  - u palvelut
    - F create process
    - F terminate process
- n **säieolio**
  - u attribuutit: processor affinity, base priority, ...
  - u palvelut
    - F create thread
    - F suspend, resume
    - F get context

Fig 4.13 [Stal05]

W2K Säietilat

(Fig 4.14 [Stal05])

W2K: SMP

- n **Prosessin säikeet voivat olla yhtäaikaan eri prosessoreilla**

- u myös W2K Executive

- n **Prosessi/säie voidaan sitoa tietylle prosessorijoukolle (affinity)**

- u tieto kirjattu sekä PCB:hen että TCB:hen

- u vuorotetaan aina samoille prosessoreille

- u thread affinity $\subseteq$ process affinity

- u pehmeä sidonta (soft affinity) – yritä edes (välimuistin vuoksi)

- u kova sidonta (hard affinity) – muu ei kelpaa

- n **Pyritään vuorottamaan uudelleen samalle CPU:lle**

- u välimuisti

Affinity: *kinship by marriage or adoption, the force attracting atoms to each other*

[hyperdictionary]

Kertauskysymyksiä

- n **Miksi Unix prosesseilla on tila zombie?
Mitä kyseinen prosessi tekee enää järjestelmässä?**
- n **Mitkä ovat suurimmat erot mikroydin KJ:llä ja monoliittisella KJ:llä**
- n **Milloin W2K sovellus olisi parempi toteuttaa usealla kuidulla yhdessä säikeessä kuin usealla säikeellä? Miksi?**
- n **Mitä hyötyä/haittaa on siitä, että W2K prosessit ja säikeet ovat olioita?**
- n **Mitä eroa on Linux'illa ja W2K'lla prosessien ja säikeiden suhteen?**